

redelijkheid, de planmatigheid, de concentratie en organisatie der natuur te zien en zich niet blind te staren op betrekkelijke uiterlijkheden.

Bij den modernen kunstenaar worden deze betrekkelijke uiterlijkheden tot volstrektheid herleid.

Het is op het natuurgegeven, de symmetrie, dat wij in dit artikel nader de aandacht wenschen te vestigen. In de eerste plaats dienen wij daartoe na te gaan, hoe de symmetrie zich veruiterlijkt in de rijken der kristallen, der planten en der dieren.

Er is een regelmatige anticlimax waar te nemen bij de ontwikkeling van het anorganische tot het organische.

De kristallen, voor zooveel het betreft die der metalen en eenvoudigste chemische verbindingen, zijn in drie verschillende dimensies symmetrisch, d. w. z. die kristallen zijn hexaëders, octaëders, dodecaëders of icoesaëders, waardoor drie vlakken van symmetrie mogelijk zijn. Bij de planten, van boven op gezien, kunnen slechts twee vlakken van symmetrie aangebracht worden, terwijl bij het dier slechts één vlak van symmetrie bestaat. De meer gecompliceerde chemische verbindingen naderen in zooverre den bouw van de plant, dat in de drie doorsneden niet steeds gelijke deelen ontstaan. Hetzelfde vertoont zich op de grens van planten- en dierenrijk (de rotatoriën, diatomieën, foraminifeeren). Iedere nieuwe functie doet andere betrekkingen met de buitenwereld ontstaan, en als gevolg vertoont zich, dat iedere differentiëring een vermindering van het aantal vlakken van symmetrie veroorzaakt.

Is bij de dieren nog sprake van symmetrie in één richting, bij het hoogst georganiseerde wezen, den mensch, verdwijnt de symmetrie totaal. Voor den mensch bestaat er een degelijk onderscheid tusschen links en rechts.

Een geheel overeenkomstige ontwikkeling is waar te nemen bij de menschelijke voortbrengselen. Eenvoudig als het regelmatig kristal zijn b.v. de bal en de kubus. Met de samengestelde kristallen komen overeen het vat en de munt (hoewel asymmetrisch bestempeld). Op de ontwikkelingshoogte van de plant staan de paal, de flesch, de vingerhoed, terwijl de wagen en het schip op de ontwikkelingshoogte staan van het dier en al neiging beginnen te vertoonen tot verdwijnende symmetrie.

Systematisch het natuurgegeven en het overeenkomstige kultuurproduct naast elkaar gesteld, ontstaat het volgend overzicht 1):

1. Radiaal symmetrisch en in drie doorsneden gelijk ontwikkeld.
Voorbeeld: het regelmatig kristalstelsel. Natuurgegeven: de eicel, de mikrokokken; kultuurproduct: de kegelbal, de kubus.
2. Radiaal symmetrisch en in twee doorsneden gelijk ontwikkeld.
Voorbeeld: het kwadratisch kristalstelsel. Natuurgegeven: de bacil, de draadwieren; kultuurproduct: de ton, de trommel.
3. Radiaal symmetrisch en in drie doorsneden ongelijk ontwikkeld.

---

1) Ontleend aan Adolf Meyer in „Himmel und Erde“